

Sygn. akt III AUa 691/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2013 r. w Szczecinie

sprawy J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 czerwca 2012 r. sygn. akt IV U 215/12

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSO del. Beata Górską

Sygn. akt III AUa 691/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 stycznia 2012 r. organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił ubezpieczonej J. S. ponownego przeliczenia świadczenia emerytalnego.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczona domagała się ponownego przeliczenia podstawy wymiaru przysługującej jej emerytury z uwzględnieniem zarobków, jakie osiągnęła w okresie zatrudnienia w byłym (...) od 29 listopada 1971 r. do 5 lipca 1974 r. i od 3 marca 1976 r. do 21 marca 1980 r.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie ubezpieczonej. U podstaw faktycznych rozstrzygnięcia leży ustalenia, z których wynika, że organ rentowy decyzją z dnia 22 czerwca 1987 r. przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury. Przy obliczeniu wysokości podstawy świadczenia emerytalnego organ rentowy uwzględnił zarobki ubezpieczonej z 12 miesięcy, tj. od 1 czerwca 1986 r. do 31 maja 1987 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru został ustalony na 144,32 %. W dniu 4 stycznia 2012 r. do organu rentowego wpłynął wniosek ubezpieczonej złożony na rozprawie w dniu 19 grudnia 2011 r. (sygn.. akt 1216/11) o ponowne przeliczenie wysokości świadczenia emerytalnego. Po rozpoznaniu wniosku organ rentowy wydał w dniu 26 stycznia 2012 r. zaskarżoną decyzję.

Odnosząc powyższe ustalenia do treści przepisów z art. 111 w związku z art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227) oraz § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1989 r., nr 11, poz. 63 ze zmianami) Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie ubezpieczonej nie zasługuje na uwzględnienie. Obowiązek udowodnienia zarobków osoby zatrudnionej w kraju na stanowisku takim samym lub podobnym, jakie zajmowała J. S. przed wyjazdem za granicę, spoczywał na ubezpieczonej (art. 3 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 6 k.c.). Mimo ciężącego na ubezpieczonej obowiązku udowodnienia tych faktów, ubezpieczona nie przedstawiła żadnych dowodów, które pozwoliłyby Sądowi na uwzględnienie jej odwołania i doprowadziły do zmiany zaskarżonej decyzji.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła ubezpieczona J. S. podnosząc, że posiada niezbędne dokumenty, które mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, a które umożliwiają przeliczenie świadczenia emerytalnego. W dniu 28 czerwca 2012 r. przesłała do Sądu pismo, do którego dołączone zostały dokumenty potwierdzające fakt wykonywania pracy i otrzymywania wynagrodzenia za pracę w okresie od 3 marca 1976 r. do 24 marca 1980 r. W ocenie ubezpieczonej uwzględnienie wysokości wynagrodzenia, jakie otrzymywała zagranicą mogłoby podwyższyć należne jej świadczenie emerytalne. Z tych względów apelująca domagała się ponownego rozpoznania sprawy i przeliczenia należnego jej świadczenia zgodnie z wnioskiem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonej okazała się nieuzasadniona. Po uzupełnieniu materiału dowodowego, Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku analogicznego z przyjętym przez Sąd I instancji.

Trafnie jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przywołał przepisy art. 15 i art. 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), a przede wszystkim § 10 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r., Nr 11, poz. 63 ze zm.).

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, do którego odsyła art. 111 ustawy, podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym złożono wniosek o emeryturę lub rentę. Natomiast możliwość ustalenia podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, została uzależniona od złożenia przez zainteresowanego wniosku w tym przedmiocie (art. 15 ust. 6), co oczywiście łączy się z koniecznością udowodnienia wysokości podstawy wymiaru składek z wybranego okresu, stosownie do art. 116 ust. 5 powołanej ustawy. Ten dodatkowy wariant ustalenia podstawy wymiaru został przewidziany dopiero przepisami ustawy o emeryturach i rentach, obowiązującej od dnia 1 stycznia 1999 r., stąd też przepisy regulujące obowiązkowy okres archiwowania dokumentów płacowych w przeszłości, nie mogły być do niego dostosowane.

Określone w przepisie art. 15 zasady ustalenia podstawy wymiaru emerytury mają więc zastosowanie także do okresów przypadających przed wejściem w życie ustawy emerytalnej i wprowadzonej równocześnie ustawy z dnia 13

października 1998 r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), kiedy nie prowadzono indywidualnych kont emerytalnych. Za podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w tych okresach przyjmuje się kwoty wynagrodzenia wypłaconego przez pracodawcę. Osoba ubiegająca się o emeryturę lub rentę musi zatem wykazać wysokość przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, a jeżeli była pracownikiem – wysokość wynagrodzenia. Za podstawę wymiaru emerytury przyjmuje się kwotę udowodnioną przez zainteresowanego, która nie koniecznie musi odpowiadać wysokości faktycznie uzyskanego wynagrodzenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 8 sierpnia 2006 r., I UK 27/06, OSNP 2007/15-16/235).

W rozpoznawanej sprawie kluczowa jest jednak regulacja szczególna, a mianowicie § 10 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jednolity: Dz. U. z 1989 r., Nr 11, poz. 63 ze zm.), z której wynika, że jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju, albo jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed dniem 1 stycznia 1991 r. – kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę. Nie jest bowiem wątpliwe, że do chwili obecnej nie zostały wydane nowe przepisy wykonawcze, zapowiadane w art. 22 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w myśl którego Rada Ministrów, została upoważniona do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty, uwzględniających m.in. przypadki, w których podstawę wymiaru emerytury lub renty dla pracowników zatrudnionych za granicą ustala się na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikom zatrudnionym w tym okresie w kraju w tym samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę, albo na podstawie kwot ryczałtowych. Jednoznaczne stanowisko w powyższym zakresie zajął Sąd Najwyższy, który w ramach wyroku z dnia 9 stycznia 2012 r., II UK 74/11 (LEX nr 1130386) stwierdził wprost, iż w przedmiotowej sytuacji zastosowanie znajduje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. wydane na podstawie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 22 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) stanowiącego, że Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń, gdy pracownik zatrudniony był za granicą, szczególnie gdy porówna się z jednej strony zakresy delegacji określone w obu ustawach (tj. w ww. ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym z 1982 r. oraz w ustawie o emeryturach i rentach z FUS), z drugiej zaś strony treść tych regulacji. Co więcej, również w wyroku z dnia 4 marca 2010 r., II UK 306/09 (OSNP 2011 nr 17-18, poz. 236) Sąd Najwyższy wskazał, że podstawę wymiaru emerytury pracownika skierowanego do pracy za granicą przed 1 stycznia 1991 r. stanowi wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r., zachowujące moc i znajdujące dalej zastosowanie na podstawie art. 194 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jak dobitnie zaznaczył Sąd Najwyższy, brak jest normy prawnej, według której wynagrodzenia otrzymywane w czasie zatrudnienia za granicą stanowiłyby w pełni (w pełnej wysokości) podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, według tych samych zasad, jakie obowiązują dla zatrudnionych w kraju. Innymi słowy, uprawnione jest stwierdzenie, że przepis § 10 rozporządzenia z dnia 1 kwietnia 1985 r., dotyczący podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zatrudnianych za granicą, stanowi regulację szczególną i samodzielną, skoro wprowadza inną niż powszechna podstawę wymiaru składek obowiązującą dla zatrudnianych w kraju.

W świetle zaprezentowanych wyżej przepisów prawa oraz ich wykładni jakichkolwiek wątpliwości nie mogła zatem budzić teza, że również w przypadku skarżącej - jako pracownika skierowanego do pracy za granicą przed dniem 1 stycznia 1991 r., a konkretnie w okresach: od 29 listopada 1971 r. do 5 lipca 1974 r. oraz od 3 marca 1976 r. do 24 marca 1980 r. - podstawę wymiaru emerytury stanowić mogło tylko i wyłącznie wynagrodzenie zastępcze, o którym mowa w § 10 pkt 2 ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent. Jak bowiem trafnie w wyroku z dnia 4 marca 2010 r., I UK 306/09 (OSNP 2011/17-18/236) uwypuklił Sąd Najwyższy, z przepisu § 10 rozporządzenia z 1 kwietnia 1985 r. wynika alternatywa rozłączna i jej drugi człon (zdanie z pkt 2 stwierdzające, że „jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed dniem 1 stycznia 1991 r., to do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia kwoty wynagrodzenia

przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę”) nie jest uwarunkowany od niespełnienia się normy z pierwszego przepisu (tj. zdania z pkt 1, stwierdzającego, że „jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą, to do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju”). Norma prawna wynikająca z tego przepisu jest zatem taka, że wyłącznie dla zatrudnionych za granicą do końca 1990 r. do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się wynagrodzenie zastępcze, którego wysokość powinien potwierdzić pracodawca, zatrudniający pracownika przed jego wyjazdem za granicę.

Z poszanowaniem powyższego w przypadku ubezpieczonej organ rentowy dokonał przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem wynagrodzeń zastępczych z tytułu jej zatrudnienia w (...) we wskazywanych przez nią okresach. Wynagrodzenie zastępcze w poszczególnych latach ustalono w następujących kwotach: za 1971 r. – 1624 zł, za 1972 r. – 20597 zł, za 1973 r. – 22041 zł, za 1974 r. – 12830 zł, za 1976 r. 35818 zł, za 1977 r. – 42850 zł, za 1978 r. 44673 zł, za 1979 r. – 47771 zł, za 1980 r. – 11452 zł (k. 153 akt emerytalnych). Zaznaczenia przy tym wymaga, że przedłożone w toku postępowania przez ubezpieczoną dokumenty dotyczące analizowanego okresu zatrudnienia nie są nowymi dokumentami w sprawie i stanowiły już część jej dokumentacji emerytalnej, którą miał na uwadze organ rentowy. Ponadto w toku postępowania odwołująca się nie wskazała żadnych innych dowodów ani też argumentów, które mogłyby skutecznie podważyć kwoty wynagrodzeń zastępczych uwzględnionych jak wyżej przez ZUS. Wynika z tego, że organ rentowy dokonał prawidłowej symulacji wysokości podstawy wymiaru emerytury przez przyjęcie wynagrodzenia zastępczego z okresów pracy ubezpieczonej na terenie (...). Co zaś istotne po przeliczeniu świadczenia według wskazanych wynagrodzeń zastępczych uzyskano wskaźniki podstawy wymiaru z 10 lat – 54,51 %, z 20 lat – 60,23 %, które są wyraźnie niższe od obecnie przyjętego przy ustaleniu wysokości świadczenia, wynoszącego 144,32 %.

Zgodnie natomiast z brzmieniem przepisu z art. 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wysokość emerytury oblicza się ponownie jeżeli, do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe z liczby kolejnych lat kalendarzowych w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia, z liczby kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok kalendarzowy, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury lub renty albo ponowne ustalenie wysokości emerytury lub renty, z uwzględnieniem art. 176 ustawy albo z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o przyznanie emerytury lub renty, albo o ponowne ustalenie wysokości emerytury lub renty, jednak jedynie wtedy gdy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w każdym z tych przypadków (tj. choćby w jednym z nich) jest wyższy od poprzednio obliczonego.

Jak wynika z podjętych w sprawie ustaleń faktycznych, obecnie przyjęty wskaźnik wysokości świadczenia z 12 miesięcy od 1 czerwca 1986 r. na poziomie 144,32 % jest najwyższy, a obliczone przy uwzględnieniu wynagrodzeń zastępczych z lat pracy zagranicą są niższe. Na tej podstawie nie ma więc możliwości dokonania przeliczenia świadczenia J. S., o czym prawidłowo orzekł organ rentowy oraz Sąd I instancji.

Tak argumentując, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.